

A produs nu puțină stupefacție demisia pe care profesorul și regizorul Andrei Șerban a înaintat-o Universității Columbia. Motivul invocat, corectitudinea politică agasantă și violentă, corelația pe care a făcut-o între experiența sa comunistă din România și ceea ce trăiește acum în America, a dat substanță deciziei sale și l-a aruncat pe regizor în brațele entuziaste ale reacționarilor de peste tot, bucuroși că au încă un exemplu de victimă celebră a noului control totalitar al discursului. Până și oficine locale care altfel promovează corectitudinea politică și marxismul cultural au acordat un spațiu generos și neutru anunțului făcut de Andrei Șerban, dovadă că plecarea sa a stârnit adevărate valuri.

Regizorul a detaliat într-o emisiune tv principalele rațiuni care l-au determinat să ia această hotărâre radicală. Pe de o parte, decanul școlii de arte i-a anunțat pe profesorii titulari că sunt prea mulți profesori heterosexuali, albi, bărbați și ar fi bine pentru diversitatea școlii apariția cuiva altfel, adică de preferat o femeie, un gay, un portorican sau cineva de culoare, oricum un minoritar. Andrei Șerban, conform propriilor mărturisiri, a fost dat chiar ca exemplu negativ de ceea ce nu se caută, cu alte cuvinte un bărbat alb, căsătorit și cu copii.

Evenimentul care a pus, însă, capăt răbdării lui Andrei Șerban a fost o audiție la care s-a prezentat un transsexual ce dorea să interpreteze rolului Julietei din „Romeo și Julieta”. „Nu pot să cred, nu pot să cred că el poate fi Julieta și nu pot să cred că dacă el vine student la Columbia eu voi putea să lucrez cu acest băiat care a devenit fată, trei ani de zile ca Julieta, nu pot, eu sunt necinstit față de mine însumi dacă fac asta. Mi-am oferit demisia și am plecat”, a spus Andrei Șerban.

Am rămas nedumerit auzind atât de decizia lui Andrei Șerban cât mai ales de motivația ei. Corectitudinea politică nu mai este de mult o noutate, iar în universitățile americane pare a fi

regula. Numărul profesorilor dați afară pe motive ridicole din facultățile americane este [legiune](#) și chiar și într-o țară care se uită cu o admirație nevertebrată la vitrina occidentală, precum România, este imposibil să nu fi aflat sau să nu te fi izbit de astfel de exemple. Mai ales în cazul lui Andrei Șerban care era profesor de aproape trei decenii la Columbia, o asemenea practică trebuie să îi fi fost întru totul cunoscută și previzibilă. Au fost concediați matematicieni, profesori de economie sau de literatură excepționali pe motive caraghioase, iar ofensiva „comunismului american” are deja vechime suficientă încât să îi fi fost foarte familiară regizorului român.

Dar probabil că e bine să aplaudăm o trezire a conștiinței chiar și mai târziu decât niciodată.

Al doilea motiv, totuși, m-a lăsat într-o stare de perplexitate. Regizorul a afirmat că acel transsexual nu o putea juca pe Julieta deoarece „în monologul Julietei este Julieta care este o fată de 14 ani, puritatea întruchipată, care este absolut imposibil pentru mine să cred că acest băiat care a devenit fată acum poate să fie Julieta.” La rândul meu, mărturisesc, mi-e imposibil să înțeleg de ce Andrei Șerban nu ar fi putut face acest lucru foarte firesc în tradiția iconoclastă de la care se revendică și pe care a ilustrat-o aproape cu fiecare ocazie.

În spectacolul „Lear” de la Bulandra, care a avut premiera pe 8 noiembrie 2008, toate personajele din piesa lui Shakespeare sunt femei. Adică și regele Lear, și Kent și ducele de Albany și Edmund și Edgar șamd. Dacă pentru regizorul Andrei Șerban regele Lear putea fi jucat de o femeie, fie ea și talentată, mă întreb care este mai precis obiecția față de acel transsexual, care măcar și în aparență pare mai aproape de Julieta decât Lear și toate celelalte personaje jucate de femei?!

Într-un interviu acordat cu ceva vreme în urmă, regizorul a motivat folosirea femeilor în Lear argumentând în favoarea sensibilității lor naturale și a deschiderii spre emoții superioare pe care o au prin comparație cu bărbații. Nu știu dacă acesta e un argument sexist, cel mai probabil este irelevant, însă ceea ce are relevanță în cazul de față este șubrezenia lui. Dacă femeile sunt superioare din punct de vedere artistic întrebarea care se ridică imediat este de ce nu a folosit Andrei Șerban doar femei în piesele regizate sau în cea mai mare parte a lor?! Apoi, invocarea practicii din vremea lui Shakespeare, când actorii erau exclusiv bărbați – „de ce nu am încerca noi exact inversul?” (Andrei Șerban) – nu este nici ea mai solidă. Fiind vorba de o așa zisă întoarcere la tradiție ea este extrem de selectivă și nu are nicidecum rostul de a respecta o cutumă, care avea în trecut un sens moral (femeile nu au jucat în piese de teatru în Anglia până în 1660 deoarece acest lucru era considerat indecent). La Andrei Șerban, însă, nu există nicio justificare de această natură, soluția aleasă ținând mai degrabă de „epatarea burghezilor”, de „nonconformism” și alte valori îmbrățișate deschis și manifest de regizor (vezi practic orice interviu) și subliniate de criticii săi favorabili.

Așadar, stupefacția sa în privința propunerii de a învăța un transsexual rolul Julietei este prin prisma istoriei și viziunii sale de neînțeles și nu este exclus ca înșiși colegii de la universitate și cei familiarizați cu opera regizorului să fi rămas surprinși.

Distribuția unui femei în rolul unui bărbat are printre altele rolul de a sfida simțul realității, chiar dacă astăzi pare să fie o [regulă de bon ton](#) în mai toate teatrele care se vor la zi (nu mai devreme de anul trecut la aniversarea teatrului Globe din Londra

[Hamlet](#)

s-a jucat având în rolul principal o femeie, în timp ce Ofelia era jucată de un bărbat), și de a viola barbar un text în numele creativității și libertății regizorale. Ambele note sunt îngroșate în creațiile lui Andrei Șerban.

Din acest punct de vedere există o similitudine de substanță între corectitudinea politică și modernismul artistic întrucât ambele agrează structura realității și ne transmit că nu există niciun fel de ordine inerentă lumii în afara celei arbitrare și haotice pe care ele ne-o impun pur arbitrar. Corectitudinea politică ne forțează sub amenințarea pedepsei să spunem, de pildă, că un bărbat este femeie dacă el se consideră astfel. Modernismul artistic de tipul celui întrucăpat de Andrei Șerban ne forțează, sub amenințarea faptului de a părea retrograzi, înguști și burghezi, să înghițim interpretări din Shakespeare, de exemplu, care nu mai păstrează nicio legătură cu spiritul și nici măcar cu textul bardului. Din faptul că un text este interpretabil se desprinde concluzia nejustificată că nu există de fapt decât interpretări și niciun fel de autoritate. O femeie într-un rol de bărbat poate fi ceva mai strident, dar Andrei Șerban și mulți alții, înainte și după el, ofensează structura realității prin decoruri, muzică, limbaj și traduceri care transformă capodoperele dramaturgiei în niște creații pretențioase, calpe, derizorii și stupide. Așa, de pildă, în „Richard al III-lea”, piesă montată anul acesta, pe lângă costumele cvasi contemporane ale actorilor, muzică (piesa se încheie sonor cu o adaptare din Rolling Stones „Time is on my side”) decoruri și limbaj, regizorul transpune întreaga operă într-un scenariu explicit „rezist” cu replici anti-PSD și anti-Dragnea. Nu este nici pe departe singura instanță de masacrare și vulgarizare a textului. Pentru a da un ultim exemplu, în „Văduva Veselă” de Franz Lehár, dialogurile sunt inspirate din Radu Paraschivescu și Andrei Pleșu, inspirați la rândul lor de sordidul neambalat al realității celei mai ordinare.

Modernismul lui Andrei Șerban nu reprezintă cine știe ce găselniță și nici nu are nevoie de argumente alambicate pentru a fi pus în evidență. Este clar ca lumina zilei, fiind o ideologie asumată entuziast și conștient.

Povestea regizorului și profesorului român devine, cred, mai interesantă dacă o privim ca dinamică inerentă a revoluției moderne artistice și politice. Altfel spus, stă în esența modernismului să își canibalizeze fără nicio urmă de regret adepții, cel mai adesea buimaci și incapabili să înțeleagă ceea ce li se întâmplă. Procesul este specific indiferent de domeniu. Fie că este vorba de revoluționarii executați de noile generații de revoltați mai carnasieri, fie că este vorba de artiști nonconformiști dați la o parte de alți artiști și mai nonconformiști, logica este identică. Odată ce discernământul tradiției este aruncat peste bord, singurul criteriu de validare devenind martelarea canoanelor, originalitatea și subiectivismul absolut, atunci orice istorie se transformă într-o revoluție permanentă în care rebelii de ieri, demolatori de idoli, le iau locul acestora din urmă pentru a servi drept ținte pentru noile generații de rebeli.

„Sigur că e normal, e o lege a firii ca tinerii să dezaprobe arta bătrânilor, când eram tânăr și eu credeam că Sică Alexandrescu făcea un teatru mort, dar nu e bine să ajungi să spui că nu trebuie să mai mergi la spectacole făcute de cei care au peste 35 de ani, cum am auzit aici”, se plângea undeva Andrei Șerban, neliniștit de anumite propuneri avangardiste. Întrebarea este „de ce nu este bine să ajungi” să spui asta, deși mă tem că pe criteriile și argumentele regizorului român este imposibil de dat un răspuns coerent.

O a doua observație semnificativă care se poate desprinde din experiența nefericită a regizorului român privește tipul de raportare la nebunia lumii contemporane. Marii și cei mai vizibili critici ai modernității nu sunt în cele mai multe cazuri decât tot niște moderni „surclasați” și marginalizați de alți moderni mai radicali, iar perspectiva pe care ne-o prezintă oferă în cel mai bun caz o întoarcere la pasul imediat anterior îndepărtării lor de pe scena principală și nimic mai serios.

Doar odată ce realizăm acest lucru începem să ne dăm seama că rădăcinile răului sunt mult mai ramificate și mai adânci iar însănătoșirea nu va surveni nicidecum până nu ne vom întoarce la o viziune sănătoasă despre lume și om.